स्वल्पपत्रतुलसी। जम्बीरभेदः। इति केचित्॥ जम्बीरसामान्यम्। इति केचित्। इति तट्टीकायां भरतः॥

प्रस्थानं, क्ली, (प्र+स्था+ल्युट्।) विजिगीषोः प्रयाणम्। इत्यमरः। २। ८। ९५॥ (यथा, देवीभागवते। ५। ४। १२।
"सेनाभियोगं प्रस्थानं बलसंख्या यथार्थतः।
धीराणाञ्च परिज्ञानं कृत्वा यान्तु त्वरान्वितः॥")
गमनमात्रम्। यथा, पदाङ्कदूते।
"प्रस्थानन्ते कुलिशकलनान्निश्चितं पण्डिताग्र्यैः॥"

प्रस्थानविघ्नः, पुं, (प्रस्थानस्य विघ्नः।) गमनव्याघातः। यथा। यः पुनर्व्विवाहावसरे मङ्गलवति वासरे प्रतिष्ठमानस्य तत्प्रस्थानौपयिकं कर्म्म प्रागङ्गीकृत्य तदानीं न करिष्यामीति प्रस्थानविघ्नमाचरति तदासौ द्विगुणां भृतिं दाप्यः। इति मिताक्षरा॥

प्रस्थापितः, त्रि, (प्र+स्था+णिच्+क्तः।) प्रेषितः। इति हेमचन्द्रः॥ प्रकर्षेण स्थापितश्च॥

प्रस्थिका, स्त्री, (प्रस्थस्तदाकारोऽस्त्यस्या इति। प्रस्थ+ठन्।) अम्बष्ठा। इति भावप्रकाशः॥

प्रस्फुटः, त्रि, (प्रस्फुटति विकशतीति। प्र+स्फुट्+कः।) प्रफुल्लः। इति शब्दरत्नावली॥ (सुस्पष्टः। यथा, मार्कण्डेये। २७। २१।
"निष्कृष्य शासनं तस्माद्ददृशे प्रस्फुटाक्षरम्॥")

प्रस्फोटनं, क्ली, (प्रस्फोट्यतेऽनेनेति। प्र+स्फुट्+णिच्+करणे ल्युट्।) सूर्पम्। इत्यमरः। २। ९। २६॥ (प्र+स्फुट्+भावे ल्युट्।) ताड़नम्। विकाशनम्। इति मेदिनी। ने, १९२॥ पवनम्। तुषादिशोधनम्। इति हेमचन्द्रः। ४। ८३॥

प्रस्रवणं, क्ली, (प्रस्रवति जलमस्मादस्मिन्निति वा। प्र+स्रु+अपादाने अधिकरणे वा ल्युट्।) यत्र स्थाने स्रुत्वा जलं गलति तत्। इति भरतः॥ अविच्छेदेन स्रवज्जलं यत्र स्थाने पतति यत्र निपत्य च बहुलीभवति तत्। इति स्वाम्यादयः॥ गिरेरुपरि निर्झरादिप्रभवजलसंघातः। इति साञ्जः॥ (यथा, हरिवंशे। ९। ५४। ११।
"पुण्यं तीर्थवरं दृष्ट्वा विस्मयं परमं गतः।
प्रभावञ्च सरस्वत्याः प्लक्षप्रस्रवणं बलः॥")
अजस्रं मन्दवेगेन स्रवज्जलम्। इति कोक्कटः॥ तत्पर्य्यायः। उत्सः २। इत्यमरः। २। ३। ५॥ जलप्रस्रावः ३। (यथा, मनुः। ४। २०३।
"स्नानं समाचरेन्नित्यं गर्त्तप्रस्रवणेषु च॥")
अस्य गुणाः। प्रस्रवणजलं स्वच्छं लघु मधुरं रोचनञ्च दीपनकृत्॥ इति राजनिर्घण्टः॥ (प्र+स्रु+भावे ल्युट्।) प्रकर्षेण क्षरणम्॥

प्रस्रवणः, पुं, (प्रस्रवति जलमस्मादिति। प्र+स्रु+अपादाने ल्युट्।) माल्यवत्पर्व्वतः। इति हेमचन्द्रः। ४। ९५॥ स्वेदः। इति त्रिकाण्डशेषः॥

प्रस्रावः, पुं, (प्रस्रूयते इति। प्र+स्रु+"प्रेद्रुस्रुस्रुवः।" ३। ३। २७। इति घञ्।) मूत्रम्। इत्यमरः। २। ६। ६७॥ गोप्रस्रावमाहात्म्यं यथा, वराहपुराणे।
"प्रस्रावेण तु यः स्नायात् रोहिण्यां मानवो द्विज!।
सर्व्वपापकृतान्दोषान् दहत्याशु न संशयः॥"
(गुणादयोऽस्य मूत्रशब्दे ज्ञातव्याः॥)

प्रस्वानः, पुं, उच्चैःशब्दः। प्रपूर्व्वस्वनधातोर्घञ्-प्रत्ययेन निष्पन्नः॥

प्रस्वेदः, पुं, (प्र+स्विद् घर्म्मच्युतौ+घञ्।) अतिशयघर्म्मः। (यथा, मार्कण्डेये। १२४। १३।
"नरेन्द्रपुत्त्राः प्रस्वेदजलक्लिन्नाननाः समम्॥")
तस्यौषधं यथा,—
"चन्दनं कुङ्कुमं मांसी कर्पूरो जातिपत्त्रिका।
जातीकक्कोलपूगानां लवङ्गस्य फलानि च॥
अगुरुशीरकाश्मर्य्यः कुष्ठं तगरनालिका।
गोरोचना प्रियङ्गुश्च चोलं मदनकं नखम्॥
सरलः सप्तपर्णश्च लाक्षा चामलकी तथा।
कर्व्वूरकः पद्मकञ्च एतैस्तैलं प्रसाधितम्॥
प्रस्वेदमलदौर्गन्ध्यकण्डूकुष्ठहरं परम्।
पुमान् युवा स्यात् शुक्राढ्यः स्त्रीणाञ्चात्यन्तवल्लभः॥
स्त्रीशतं गच्छते रुद्र! वन्ध्यापि लभते सुतम्॥"
इति गारुड़े १९८ अध्यायः॥
(विषयोऽस्य यथा,—
"स्तैमित्यं मधुरास्यता च जड़ता निद्रा च तन्द्रा भृशं
गात्राणां गुरुताऽरुचिर्विरमता रोमोद्गमः शीतता।
प्रस्वेदः श्रुतिबाधनञ्च कुरुते नेत्रे च पाण्डुच्छविर्विष्टब्धामलवृत्तिका च वमनं श्लेष्मज्वरे वै विदुः॥"
इति हारीते चिकित्सितस्थाने द्वितीयेऽध्याये॥)

प्रहतं, त्रि, (प्रहन्यते स्मेति। प्र+हन्+क्त।) विततम्। क्षुण्णम्। इति शब्दरत्नावली॥ प्रकर्षेण हिंसितम्। (यथा, महाभारते। ८। ३०। ६।
"प्रहतरथनराश्वकुञ्जरं
प्रतिभयदर्शनमुल्वणव्रणम्।
तदहितहतमावभौ बलं
पितृपतिराष्ट्रमिव प्रजाक्षये॥")
प्रकर्षेण गतञ्च॥ (विताड़ितम्। यथा, भागवते। १०। ७२। ३८।
"इत्थं तयोः प्रहतयोर्गदयोर्नृवीरौ
क्रुद्धौ स्वमुष्टिभिरयःस्पर्शैरपिष्टाम्॥"
वादितम्। यथा, रघुः। १९। १४।
"स स्वयं प्रहतपुष्करः कृती
लोलमाल्यवलयो हरन् मनः।
नर्त्तकीरभिनयातिलङ्घिनीः
पार्श्ववर्त्तिषु गुरुष्वलज्जयत्॥")

प्रहनेमिः, पुं, (ग्रहाणां नेमिरिव। निपातनात् ग्रस्य प्रः।) चन्द्रः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ (ग्रहनेमिरिति वा पाठः॥)

प्रहरः, पुं, (प्रह्रियते ढक्कादिरस्मिन्निति। प्र+हृ+घः। अप् वा।) वासरस्याष्टभागैकभागः। पहर इति हिन्दीभाषा। तत्पर्य्यायः। यामः २। इत्यमरः। १। ४। ६॥ (यथा, कथासरित्सागरे। ४। ३७।
"सङ्केतकं द्वितीयेऽस्मिन् प्रहरे पर्य्यकल्प्यत॥")

प्रहरकुटुवी, स्त्री, (प्रहरस्य कुटुवी कुटुम्बिनीव।) कुटुम्बिनीक्षुपः। इति राजनिर्घण्टः॥

प्रहरणं, क्ली, (प्रह्रियतेऽनेनेति। प्र+हृ+करणे ल्युट्।) अस्त्रम्। इत्यमरः। २। ८। ८७॥ (यथा, महाभारते। १२। १६६। २।
"धनुः प्रहरणं श्रेष्ठमतीवात्र पितामह!॥")
कर्णीरथः। इति तट्टीकासारसुन्दरी॥ (यथा, भागवते। ४। २६। २।
"पञ्चप्रहरणं सप्तवरूथं पञ्चविक्रमम्॥"
प्रह्रियतेऽस्मिन्निति।) युद्धम्। इति हलायुधः। २। २९८॥ (प्र+हृ+भावे ल्युट्।) प्रहारः॥ (यथा, महाभारते। ४। ४। ७।
"याने प्रहरणे चैव तथैवाग्निषु भारत!॥")

प्रहरी, [न्] त्रि, यामिकः। प्रहरो विद्यते अस्येति प्रहरशब्दादस्त्यर्थे इन्प्रत्ययेन निष्पन्नः॥

प्रहर्षणः, पुं, (प्रहर्षयतीति। प्र+हृष्+णिच्+ल्युः।) बुधग्रहः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ हर्षविशिष्टे, हर्षकारके च, त्रि॥ (यथा, महाभारते। १। २७। ९।
"नानापक्षिरुतं रम्यं कद्रुपुत्त्रप्रहर्षणम्॥"
प्र+हृष+भावे ल्युट्। आनन्दे, क्ली। यथा, महाभारते। १२। ३३६। २५।
"अथ व्रतस्यावभृते वागुवाचाशरीरिणी।
स्निग्धगम्भीरया वाचा प्रहर्षणकरी विभो!॥")

प्रहर्षणी, स्त्री, (प्रहर्षयतीति। प्र+हृष्+णिच्+ल्युः। ङीष्।) हरिद्रा। इति हारावली। त्रयोदशाक्षरपादच्छन्दोभेदः। तस्या लक्षणं यथा। छन्दोमञ्जर्य्याम्। "त्र्याशाभिर्मनजरगाः प्रहर्षणीयम्।" तस्या उदाहरणं यथा,—
"गोपीनामधरसुधारसस्य पानै-
रुत्तुङ्गस्तनकलसोपगूहनैश्च।
आश्चर्य्यैरपि रतिविभ्रमैर्मुरारेः
संसारे मतिरभवत् प्रहर्षणीह॥"

प्रहसनं, क्ली, (प्र+हस्+भावे ल्युट्।) प्रहासः। (प्रहसत्यत्रानेन वा। प्र+हस्+आधारे करणे वा ल्युट्।) रूपकभेदः। परिहासः। इति मेदिनी। ने, १९०॥ आक्षेपः। इति हेमचन्द्रः॥ रूपकभेदस्य लक्षणं यथा,—
"भाणवत्सन्धिसन्ध्यङ्गलास्याङ्गाङ्कैर्विनिर्म्मिते।
भवेत् प्रहसने वृत्तं निन्द्यानां कविकल्पितम्॥
तत्र नारभटीनापि विस्कम्भकप्रवेशकौ।
अङ्गी हास्यरसस्तत्र वीथ्यङ्गानां स्थितिर्न वा॥
तपस्विभगवद्विप्रप्रभृतिष्वत्र नायकः।
एको यत्र भवेद्दृष्टो हास्यं तच्छुद्धमुच्यते॥"
इति साहित्यदर्पणम्॥

प्रहसन्ती, स्त्री, (प्रहसति प्रकर्षेण विकशतीति। प्र+हस्+शतृ+ङीप्।) यूथी। इति त्रिकाण्डशेषः॥ वासन्ती। इति राजनिर्घण्टः॥ प्रकृष्टाङ्गारधानी च॥